

**Інтерв'ю з Анатолієм Широковим,
головою Об'єднання всеукраїнських автономних профспілок,
головою профспілки працівників Національної академії наук України,
членом Національної тристоронньої соціально-економічної ради**

Анатолію Івановичу, днями Громадська палата Російської Федерації, яка була партнером української Національної ради, розповсюдила заяву щодо наміру звернутися до ООН та ОБСЄ з проханням про перенесення виборів Президента України. Як Ви розцінюєте таку?

Ще у січні поточного року Національна рада вела діалог з ГП РФ і навіть розглядала можливість підписання угоди про співпрацю. Але заяви цієї організації, які лунають з часу початку агресії Російської Федерації та фактичної анексії Криму, викликають не те що здивування, а просто обурення!

ГП РФ фактично ототожнила себе з офіційною позицією Кремля і стала її безумовним слухняним провідником. Що ж стосується останньої заяви, її можна розглядати як пряме втручання у внутрішні справи України.

Президент Росії **Володимир Путін** неодноразово заявляв, що вибори в Україні можуть відбутися лише після виконання низки умов, серед яких федералізація та внесення змін до Конституції. Лише після цього сучасний новоявлений «фюрер» дозволяє Україні проводити вибори. Нажаль, як ми бачимо, ГП РФ повністю підтримала цю позицію.

І це в той час, коли світова спільнота, зокрема, Сполучені Штати Америки, Європейський союз, Канада, Японія заявили про підтримку проведення демократичних вільних виборів Президента України у визначений термін, що, безумовно, буде сприяти стабілізації ситуації в Україні.

Автор заяви, заступник секретаря ГП РФ **Владислав Гриб**, в якості обґрунтування нібито існуючої необхідності переносу виборів, посилається на ті події, які відбуваються на Півдні та Сході України, зокрема, на трагічні події у Одесі. В той же час, він старанно не помічає, хто саме інспірував заколоти та бунти терористів і сепаратистів в Україні. І Служба безпеки України, і міжнародні спостерігачі свідчать про те, що у них беруть участь як колишні, так і нині діючі офіцери спецслужб РФ.

Особливе обурення викликає заклик пана Гриба до російських засобів масової інформації «уникати зайвої м'якості та обтічності формулювань» при оцінці подій в Україні. І це в той час, коли провідні російські ЗМІ докотилися до того, що стали взірцями геббельсівської пропаганди. Люди, які знають ситуацію в Україні, просто не можуть дивитися на цей бруд, підтасовку фактів та оскаженілу антиукраїнську кампанію.

Нинішня влада РФ зробила максимум для того, щоб відносини між дійсно братніми народами погіршилися до такого стану, що відновлювати їх доведеться десятиліттями. Нажаль, активну участь в цьому бере і багато представників громадянського суспільства. Це стосується і наших колег – профспілчан з Росії, які зараз масово приймають до своїх лав жителів Криму, не дотримуючись навіть такої формальності, як написання заяв про вихід з відповідних українських профспілок.

Як Ви вважаєте, якою повинна бути реакція Національної ради?

Звичайно, Національна рада повинна на них адекватно реагувати. Зараз йде мова про призупинення членства Російської Федерації в ряді поважних міжнародних інституцій. Я вважаю, що Національна рада повинна ініціювати звернення до Міжнародної асоціації соціально-економічних рад і подібних інституцій для того, щоб позбавити Росію головування у цій організації. Крім того, потрібно звернутися до МАСЕРПІ з проханням зробити окрему заяву з осудом позиції Росії.

Я думаю, що Національна рада на своєму черговому засіданні зможе дати відповідну оцінку заявам та діям ГП РФ. Перекоаний, що позиція всіх трьох сторін НТСЕР у цьому питанні буде одностайною.

У цей важкий для України час всі демократичні інституції, а НТСЕР безумовно є такою, які поважають себе, які патріотично налаштовані, повинні зробити все можливе у тих напрямках, де вони мають відповідний вплив. Всі організації громадянського суспільства повинні об'єднати свої зусилля і зробити свій внесок у відстоювання цілісності нашої держави та засудження російської агресії на міжнародному рівні.

В заяві ГП РФ йдеться про намір Росії звернутися до Європейського суду з прав людини з приводу засудження винних у подіях в Україні. Я вважаю, що міжнародний суд справді відбудеться. Але він відбудеться над агресором і над тими людьми, які чинять ці злочини на території України. І за анексію Криму, і за подальші події в Україні Путін і його найближче оточення рано чи пізно нестимуть відповідальність.

Повернемось від міжнародних до внутрішньоукраїнських питань. Як Ви вважаєте, чи є зараз Національна рада ефективною як інституція?

Ефективність діяльності органу багато в чому залежить від того, чи проявляють увагу до нього представники вищого керівництва держави. Попередницею нинішньої Національної ради була Національна рада соціального партнерства, створена у 1993 році, яка також складалася з трьох сторін, по 22 особи від кожної. В часи президентства Леоніда Кравчука, вона у повному складі зустрічалася з Головою держави. Нажаль, за інших трьох Президентів такі зустрічі не відбувалися і контакт з керівництвом держави відбувався лише на рівні Співголів.

Прикро визнавати, але Національна рада чинить дуже малий вплив на соціально-економічну політику держави, на її бачення Президентом, на діяльність Уряду і Верховної Ради. На своїх засіданнях Національна рада констатує вже відомі факти. Багато проектів нормативних та законодавчих актів взагалі не розглядаються на її засіданнях, хоча це й передбачено законодавством.

Західні аналоги НТСЕР мають набагато більше впливу. Наприклад, у Італії якщо профспілки та роботодавці домовляються і формують спільну позицію, вона стає основою для прийняття відповідних актів парламентом.

Яким чином на Вашу думку можна підвищити роль та статус НТСЕР? Зараз лунають ідеї щодо закріплення Національної ради у Конституції України, обов'язковості виконання її рішень.

Фіксація Національної ради у Конституції могла б додати ваги та впливу її рішенням. Наприклад, у сфері безпеки та оборони є відповідний конституційний орган – РНБО. Її рішення підписує Президент і вони стають обов'язковими до виконання всіма центральними органами виконавчої влади. Відповідний механізм потрібно передбачити і для соціально-економічного блоку.

Знаходження консенсусу між профспілками, роботодавцями та державою є дуже важкою справою, але якщо його вдалося досягти – потрібно щоб ці рішення ставали частиною нормативної бази – приймалися як Постанови Кабінету Міністрів України, Закони України, Укази Президента. Такий механізм можна було б передбачити на законодавчому рівні.

Головне щоб ці закони виконувалися. Володимир Литвин колись казав, що нам непогано було б прийняти закон, де було б прописане одне – віднині в Україні виконуються всі інші закони.

Наведу приклад з наукової сфери. Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» передбачено, що фінансування науки повинно знаходитися на рівні не менше 1,7% ВВП. Але рік від року ця цифра лише зменшується і зараз знаходиться на рівні 0,3% ВВП, тобто, майже у шість разів менше від законодавчо передбаченого рівня. І після цього хочуть, щоб в нас з'являлися лауреати Нобелівської премії. Звідки?

Зараз на адресу традиційних профспілок лунає багато закидів з боку так званих альтернативних профспілок. Як Ви вважаєте, чи є вони справедливими?

Ще на початку 90-х років почали з'являтися профспілки, що не входили до Федерації профспілок України. На даний момент існує більше 100 галузевих профспілок, які мають статус всеукраїнських та близько 20 об'єднань профспілок. Тобто, зареєстрованих профспілок зараз ледь не більше, ніж партій.

Якщо просумувати кількість членів, які декларуються всіма існуючими об'єднаннями, ми отримаємо значну більшу кількість осіб, ніж взагалі працездатне населення України.

Є певні профспілки і об'єднання, які фактично не мають за душею нікого. Для того, щоб створити всеукраїнську профспілку, потрібно мати лише близько ста людей – по п'ять осіб в кожній області та містах з особливим статусом – Києві та Севастополі.

Саме тому такі профспілки та їх об'єднання не ризикують звертатися до Національної служби посередництва та примирення, аби засвідчити свою репрезентативність. З 20 існуючих об'єднань, до останнього часу було визнано репрезентативними лише п'ять і нещодавно додалось шосте.

Але профспілка – це насамперед люди. Тому потрібно не займатися якимись звинуваченнями, а переконувати людей, що твоя профспілка є кращою, більш ефективною і краще захищає інтереси своїх членів. Тобто, не у назві профспілки справа. Наскільки «вільна» чи «незалежна» профспілка свою оцінку виносять люди.

Серед іншого, багато говориться про переділ профспілкового майна.

Такі спроби відбуваються ще з початку 90-х років. Мені все це нагадує пошук скарбів гетьмана Полуботка. Потрібно працювати і створювати, а не намагатися щось переділити.

Потрібно домовлятися про спільне користування, а зараз не зайве і спільне відстоювання профспілкової власності.

Що потрібно для того, щоб посилити профспілковий рух, зробити профспілки більш сильними та впливовими?

Як не дивно, велика проблема профспілкового руху у самих членах профспілок, точніше, у їх пасивності. Багато хто з них не знає і не хоче активно відстоювати свої права. Скажімо, в нашій профспілці працівників НАНУ багато освічених людей, серед яких і кандидати, і доктори наук. Але коли ми виходимо до Верховної Ради або Кабінету Міністрів України – в кращому разі виходить кожен десятий член профспілки. Тобто, при загальній чисельності нашої організації близько 20 тисяч осіб у місті Києві, у акціях протесту бере участь одна-дві тисячі. Звичайно, влада зовсім по різному реагує і прислуховується до вимог сотень або тисяч людей.

Ця проблема однаково актуальна для всіх українських профспілок. В той же час, подивіться - якщо проходять масові акції у західноєвропейських країнах, в них беруть участь сотні тисяч, а то і мільйони людей. Профспілки є найбільш масовими громадськими організаціями. Тому вони повинні навчитися організовувати і проводити дійсно масштабні акції, які принесуть очікувані результати та засвідчать про авторитет і силу профспілкового руху.

Нажаль, не завжди профкоми на місцях користуються тими правами, які вони мають за законами про профспілки та про колективні договори. Не завжди профспілкові комітети принципово відстоюють свою позицію. Одне з пояснень такої поведінки: профспілковий актив - не звільнені профспілкові працівники і нерідко відчують на собі адміністративний тиск.

Великою проблемою є залучення до профспілок молоді. Їх потрібно зацікавлювати, пояснювати, що таке профспілка і що вона може для них зробити. Але рівень зарплати та інші умови колективних договорів і угод поширюються на всіх працівників, а не лише на членів профспілки. Тому їх досягненнями користуються всі, але не кожен фінансує цю роботу. Можливо, варто було б замислитися над зміною законодавства у цій сфері.